

TA'LIMNI MODERNIZASIYA QILISH SHAROITIDA MUSTAQIL TA'LIM LOYIHALARI ORQALI TALABALARNING KASBIY MAHORATLARINI SHALLANTIRISH

Teshabayeva Z.S.

p.f.f.d (PhD)

CHDPU "Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrası dotsenti

Tayanch soʻzlar: jamiyat, ta'lim, faoliyati, modernizasiya, kasbiy, rivojlanish, bosqich, tajriba, mahorat, shakllantirish, potensial.

Ключевые слова: общество, образование, деятельность, модернизация, профессионал, развитие, этап, опыт, умение, становление, потенциал.

Key words: society, education, activity, modernization, professional, development, stage, experience, skill, formation, potential.

Kirish. Ma'lumki, zamonaviy jamiyatning barcha sohalarini modernizatsiya qilishning muvaffaqiyati ushbu jamiyatda turli xil resurslarning mavjudligi bilan belgilanadi. Har qanday jamiyatning asosiy boyligi, uning gullab-yashnashi uchun zarur shart inson resursidir.

Tadqiqotchilar ushbu turdagi resurslarni ijodkorlik qobiliyatlari, har tomonlama rivojlanishning potentsial imkoniyatlari, umumiy madaniyat, o'zini o'zi tashkil etish ko'nikmalari, takomillashtirish istagi, motivatsiya, tadbirkorlik – har qanday korxonada samaradorligini oshirishning kaliti bo'lgan shaxsiy fazilatlar to'plami bilan ta'minlaydilar.

Shu sababli, pedagogik oliy ta'lim muassasalarida ta'limning maqsadi bo'lajak mutaxassis pedagogning shaxsiy va kasbiy fazilatlarini shakllantirish va rivojlantirishdir. Har qanday mutaxassislik va tegishli bilimlarga professional egalik qilish nuqtai nazaridan "mutaxassis" tushunchasini o'z mutaxassisligi sohasida mehnat faoliyatini amalga oshirish bilan namoyon qiladi.

Biroq, ko'pincha kasbiy funksiyalarni bajarishga tayyor bo'lmagan bitiruvchi mehnat bozoriga kiradi, bu o'qitish jarayonida olingan bilimlarning mazmuni va sifati va jamiyatning ehtiyojlari o'rtasida bir qator nomuvofiqliklar mavjudligi bilan izohlanadi

Ushbu sabablarga quyidagilar kiradi:

- o'rganilayotgan kasbiy va umum-ta'lim fanlarining mazmuni o'rtasidagi munosabatlarning yo'qligi, zamonaviy buyurtmachi esa ularning birligi va izchilligida o'rganilgan bilim va shakllangan mahoratga talab qo'yadi;
- ishlab chiqarish sharoitlariga psixologik tayyorgarlik, bunda mutaxassis rejadan tashqari qaror qabul qilish uchun faol, tashabbuskor, javobgar bo'lishi kerak;
- amaliy hayotdan bilimlarning uzilishi, talaba o'quv dasturi doirasida o'zlashtirgan ta'lim mazmunining (shu jumladan ishlab chiqarish texnologiyalarining) eskirishi.

Shu jihatdan, bugungi kunda pedagogik oliy ta'lim muassasalarida ta'limning ustuvor yo'nalishlari insonning nafaqat kasbiy, balki intellektual rivojlanishi muammolarini hal qilishni o'z ichiga oladi. An'anaviy yondashuvdan farqli o'laroq, davlat ta'lim standartining uslubiy asosi bo'lgan kompetentsiyaga asoslangan yondashuv bitiruvchining kasbiy va shaxsiy xususiyatlarini shakllantirish sohasidagi vakolatlarini ta'limning asosiy natijalari sifatida ko'rib chiqadi.

Hozirgi vaqtda bitiruvchi talabalarning kasbiy mahoratini shakllantirish dolzarb ilmiy muammo bo'lib, bu bir qator etakchi g'oyalarni tizimlashtirish va umumlashtirish zarurligini keltirib chiqaradi:

Kompetentsiya va kompetentlik tushunchalarining o'zaro bog'liqligi.

Tarixiy va pedagogik tahlillar kompetentsiyalarning bir qator ta'riflarini ajratib ko'rsatishga imkon beradi:

“ularga nisbatan sifatli samarali faoliyat uchun zarur bo'lgan ob'ektlar va jarayonlarning ma'lum bir doirasiga nisbatan o'rnatilgan o'zaro bog'liq shaxs fazilatlarini (bilim, ko'nikma, ko'nikma) to'plami”;

“bitiruvchining haqiqiy egaligida ifodalangan ta'lim natijasi”;

“kasbiy vazifalarni hal qilish uchun mutaxassisning shaxsiy qobiliyati”;

“mutaxassisning bilim va qadriyatlarga asoslangan qobiliyati, unga ular bilan yuzaga kelgan vaziyat o'rtasida aloqa o'rnatishga va ushbu vaziyatni hal qilish uchun protsedurani tanlashga imkon beradi”.

Ushbu va boshqa bir qator ta'riflarni tahlil qilish ushbu tushunchani tushunishda juda katta tarqalishni ochib beradi. Shu bilan birga, u kompetentsiyani ma'lum bir bilim, ko'nikma, ko'nikmalar to'plamiga ega bo'lgan mutaxassisning ma'lum bir (masalan, professional standart) me'yoriy modeli shaklida kompetentsiyani shakllantirish jarayonining tarkibiy birligi sifatida taqdim etadigan umumiy narsani ochib beradi. u o'quv jarayonida

egallashi kerak, shuningdek, uning turli xil muammolarni hal qilish qobiliyati, bu aslida, va bugungi kunda ta'lim natijasidir.

Kompetentsiya bu butun jarayonning natijasidir, u hayotning turli sohalarida olgan tajribasini to'playdi;

shaxsning ma'lum bir faoliyat sohasidagi muammolarni yoki nostandart vaziyatlarda yuzaga keladigan muammolarni samarali hal qilish qobiliyati;

kasbiy shaxsning umumlashtirilgan kasbiy va shaxsiy xususiyatlari, uning faoliyati sifatini belgilaydigan, uning tayyorligini aks ettiruvchi o'z-o'zini rivojlantirishga; kompetentsiyalarni o'zlashtirish jarayonida shakllanadigan, amalga oshiriladigan va rivojlanadigan shaxsning kutilmagan vaziyatlarda muvaffaqiyatli harakat qilish qobiliyatini belgilaydigan integral xarakteristikasi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, talabalarining guruhlarida o'rtacha darajadagi kasbiy kompetensiyaga ega bitiruvchilarning borligi kuzatiladi, demak ta'limni modernizatsiya qilish jarayonida mustaqil ta'lim loyihalari orqali talabalarining kasbiy mahoratlarini shallantirish dinamikasini e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi.

Adabiyotlar:

1. Беспалько, В.П. Слагаемые педагогической технологии [Текст] / 1989. - 163 с.
2. Большой психологический словарь [Текст] / Большой психологический словарь. Сост. и общ. ред. Б.Г. Мещеряков, В.П. Зинченко. - СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2009. - 811 [5] с.
3. Teshabayeva, Z. S. (2021). Professional training of future preschool teachers in the field of contextual learning technologies. *Academic research in educational sciences*, 2(2), 1360-1367.
4. Тешабоева, З. С. (2020). Бўлажак тарбиячиларда касбий мотивацияни шакллантириш мазмуни. *Academic research in educational sciences*, (3), 557-562.
5. Ibraimov, X., & Gaynazarova, G. (2023). The content of preparing students for professional activity in the process of individual education. *Science and innovation*, 2(B12), 330-333.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada ta'limni modernizatsiya qilish sharoitida mustaqil ta'lim loyihalari orqali talabalarining kasbiy mahoratlarini shallantirishning masalalari bayon etilgan. Ta'riflab o'tilgan tafsiflar pedagogik oliy ta'lim muassasalari bo'lajak pedagoglarining o'quv faoliyati tajribalarini o'rganish tufayli yoritildi.

РЕЗЮМЕ

В данной статье описаны проблемы повышения профессионального мастерства студентов посредством самостоятельных образовательных проектов в условиях модернизации образования. Описанные детали были уточнены путем изучения опыта будущих педагогов педагогических вузов.

SUMMARY

This article describes the problems of improving the professional skills of students through independent educational projects in the context of modernization of education. The described details were clarified by studying the experience of future teachers of pedagogical universities.